

Vänern och Tidan

– en förutsättning för Mariestads uppkomst

- Kraften i Tidans nedre forsar och fall har nyttjats sedan medeltid.
- Tuna och Haller – ”gårdar” på var sida Tidan 1300-1400-tal.
- Betydande hamn från 1400-talet.
- Gustav Vasa ”byter” till sig gården Tunaholm – kungsgård – landshövdingsresidens.
- Hertig Karl grundade staden 1583 och namngav den efter sin fru Maria av Pfalz.
- Flera vattendrivna verksamheter inom en ca 1 km lång sträcka.

Längs Tidan har det funnits:

- Kvarnar
- Stampar
- Järnbruk
- Tegelbruk
- Kalkbruk
- Kopparhammare
- Pappersbruk
- Bryggeri/Bränneri

Mariestad år 1720

Mariestad år 1790

- Observera *Järnvågen* på kartan.
- En statlig inrättning som övervakade svensk järnexport 1604-1855.
- Här vägdes, kontrollerades och förvarades järn från järnbruken innan det skeppades ut.
- Vågmästaren vägde och Järnvräkaren kontrollerade.

Mariestad år 1845

Länstyrelsen
Västra Götaland

Vad finns kvar av alla dessa verksamheter?

Katrinefors pappersbruk – Metsä Tissue

Mariestads stadskvarn – ingen verksamhet

Mariestads stadskvarn – Gamla stadens kvarn

- Byggd under början av 1800-talet och ombyggd 1892 – ersatte en äldre kvarn, belägen på holmen intill.
- Nordens enda mjölnarskola (1938-1987).
- Elproduktion

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Lämningar finns kvar efter tidigare verksamheter

Länsstyrelsen
Västra Götaland

- År 1473 bytte riddaren och lagmannen Ture Jönsson (Svarte Skåning) till sig Hallers kvarn från biskop Hans i Skara. Biskopsdömet byggde då en egen kvarn i närheten.
- 1559/60 kom kvarnen i Gustaf Vasas ägo.
- 1583 skänkte hertig Karl kvarnen till staden – "Mariestads stadskvarn".

Husgrund och delvis stensködd intagskanal

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Biotopvårdande åtgärder med kulturmiljöhänsyn

Aldrig förverkligade planer

- 1559-1560 lät Gustav Vasa sin sekreterare Rasmus Ludvigsson skissa på tänkbara kanalförbindelser från Bråviken i Östersjön till Vänern och vidare förbi Trollhättefallen.
- En av dessa skisser visar en farled som börjar vid Tidans mynning.

Aldrig förverkligade planer

Världen största kraftverk !?!

Nyheten publicerad bl a i Sveriges Radio P4 Skaraborg 23/10 2010.

Kraftverket i Mariestad bör av tekniska och ekonomiska skäl byggas mycket stort. 50 000 MW är en lämplig storlek, nästan dubbelt så stort som världens idag största vattenkraftverk i Kina.

Principen är pumpkraft. Genom en tunnel ska vatten från Vänern pumpas till Vättern – en höjdskillnad på 44 m. Tunneln blir världens största tunnel med en diameter på 80 meter. Längden på ca 50 km blir en av de längsta i världen.

Byggtekniskt blir det som att lägga ner ett gigantiskt rör. Detta innebär att spränga och gräva med storskalig gruvteknik, och sedan att gjuta ett stort betongrör, ungefär som att bygga en mycket bred bro. Slutligen återplaceras massorna, varefter marken återställs till ursprungligt ändamål.

Nivåskillnaden i Vättern blir +/- 1 meter varje dygn. I Vänern +/- 35 cm.

Vattenflödet i tunneln blir 135 000 m³/sek. Detta motsvarar hela Amazonfloden.

Mariestads Kraftverks AB, som huvudsakligen ägs av berörda kommuner och lokala intressenter har bildats för att under de kommande årtiondena förverkliga denna vision.